

# Polacy o zainteresowaniu polityką

Opracował  
Krzysztof Pankowski

Znak jakości przyznany CBOS przez  
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku



Wyróżniająca Jakość Badań

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej  
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa  
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl  
<http://www.cbos.pl>  
(48 22) 629 35 69

## W skrócie

- Prawie takie same odsetki Polaków deklarują ponadprzeciętne zainteresowanie krajową polityką (42%), co brak zainteresowania lub nikłe zainteresowanie wydarzeniami politycznymi w kraju (41%), 17% badanych interesuje się nimi „średnio”.
- Mimo braku wyborów w najbliższym czasie zainteresowanie polityką, w porównaniu do sytuacji sprzed elekcji prezydenckiej, raczej się zwiększyło (26%), niż zmniejszyło (19%). Najwięcej badanych (48%) stwierdziło jednak, że ich zainteresowanie wydarzeniami politycznymi w kraju nie zmieniło się, zaś 7% zadeklarowało, że jak się polityką nie interesowało, tak nadal się nie interesuje.
- Dominującym uczuciem towarzyszącym postrzeganiu krajowej polityki przez Polaków jest rozczarowanie (49%). Za rozczarowaniem plasują się zniechęcenie (33%) i obojętność (26%). W przypadku 17% badanych polityka budzi złość. W sumie tylko 13% ankietowanych wiąże z polityką jakieś pozytywne skojarzenia emocjonalne i są to – według częstości wskazań – zadowolenie (7%), satysfakcja (5%) i tylko śladowo – radość (1%).
- Deklaracje badanych wskazują na postępujący w Polsce kryzys dyskursu publicznego. Ponad połowa ankietowanych (53%) ucieka przed polityką i nie chce oglądać, słuchać ani czytać informacji politycznych. Jeszcze w 2017 Polacy, choć w większości (63%) już unikali rozmów na tematy polityczne z osobami nieznanymi w miejscach publicznych (teraz czyni tak 70%), to rozmawiali o polityce z kolegami lub koleżankami z pracy (53%) czy rodziną lub przyjaciółmi (59%), nawet jeśli mieli oni inne sympatie partyjne czy poglądy polityczne. Obecnie już nawet w kręgach najbliższych osób nie ujawniają oni swoich opinii politycznych, jeśli wiązałoby się to z koniecznością konfrontacji z odmiennymi poglądami (55% nie rozmawia o polityce w miejscu pracy, 51% unika takich rozmów z rodziną lub przyjaciółmi).

## SPIS TREŚCI

Zainteresowanie polityką .....	1
Zmiany w zainteresowaniu polityką .....	3
Przyczyny spadku zainteresowania polityką.....	5
Jakie emocje budzi polska polityka.....	6
Ucieczka od polityki .....	9
Rozmowy o polityce.....	10

Zainteresowanie polityką jest zwykle największe w czasie kampanii wyborczych oraz samych wyborów, choć ostatnimi laty także w „niewyborczych” okresach wydarzenia polityczne silnie angażowały emocje Polaków, o czym może świadczyć utrzymująca się na wysokim poziomie deklarowana w sondażach chęć uczestniczenia w hipotetycznym głosowaniu. Jednak od pewnego czasu można zauważyć również oznaki pewnego znużenia nadmierną „polityzacją” życia społecznego i poziomem konfliktów wynikających z rywalizacji konkurentów zabiegających mniej lub bardziej bez pardonu o przychylność wyborców. Jednocześnie pewna część aktywnych politycznie obywateli wydaje się nieco rozczarowana sytuacją polityczną w kraju. Z jednej strony zwolennicy obozu rządzącego wydają się zawiedzeni zbyt powolną odbudową instytucji demokratycznego państwa i przywracania rządów prawa, z drugiej wyborcy Prawa i Sprawiedliwości – niską skutecznością działań ich partii, a także ujawnianymi aferami z okresu władzy PiS. Stąd, być może, bierze się popularność niektórych nowych bytów politycznych, także tych o bardzo radykalnych i dotąd nieakceptowalnych poglądach oraz awanturniczych metodach działania.

## ZAINTERESOWANIE POLITYKĄ

W jednym z naszych ostatnich sondaży zapytaliśmy Polaków o ich aktualne zainteresowanie polityką<sup>1</sup>. Poprosiliśmy ankietowanych, by określili je na jedenastopunktowej skali, na której „0” oznacza, że się nią w ogóle nie interesują, „5” – że interesują się nią średnio, zaś „10” – że bardzo są nią zainteresowani.

Okazało się, że deklarowane zainteresowanie polityką wśród Polaków rozkłada się w sposób zbliżony do rozkładu normalnego, tzn. tak jak suma lub średnia bardzo wielu drobnych czynników losowych. Notujemy równie liczne grupy badanych bardzo interesujących się polityką i w ogóle nią niezainteresowanych (po 9%); podobnie przedstawia się zainteresowanie *versus* brak zainteresowania o słabym natężeniu (po 13% wskazań) oraz zainteresowanie i brak zainteresowania bliskie wartości

---

<sup>1</sup> Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (425) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiadnim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej (CAWI), do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiadnim od CBOS.

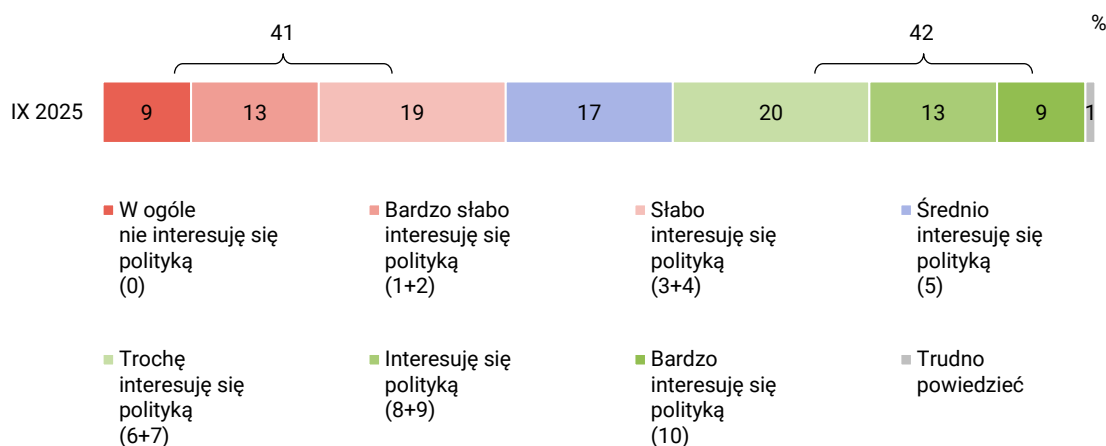
We wszystkich trzech przypadkach ankietę miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 11 do 22 września 2025 roku na próbie liczącej 969 osób (w tym: 65,4% metodą CAPI, 22,1% – CATI i 12,5% – CAWI).

CBOS realizuje badania statutowe w ramach opisanej wyżej procedury od maja 2020 roku, w każdym przypadku podając proporcje wywiadów bezpośrednich, telefonicznych i internetowych.

średniej (odpowiednio 20% i 19%). Jedynym odstępstwem od rozkładu normalnego, który na wykresie przybiera kształt dzwonu, jest lekkie „wklęsnięcie” na jego szczycie, czyli w miejscu wartości średniej, która jest nieco niższa (17%) niż wartości z nią sąsiadujące. W sumie po nieco ponad dwie piąte badanych deklaruje z jednej strony ponadprzeciętne zainteresowanie polityką (42%), a z drugiej – brak zainteresowania lub nikłe nią zainteresowanie (41%).

CBOS

RYS. 1. W jakim stopniu interesuje się Pan(i) polityką i śledzi wydarzenia polityczne w kraju? Proszę posłużyć się skalą, na której „0” oznacza, że w ogóle się Pan(i) nie interesuje polityką, zaś „10”, że bardzo się nią interesuje



Co oczywiste, najmniej interesują się polityką osoby, które nie potrafią sprecyzować swoich poglądów politycznych (72%). Wyraźnie słabiej polityka zajmuje kobiety niż mężczyzn – nikłe zainteresowanie lub jego brak deklaruje 48% kobiet i 33% mężczyzn, a z drugiej strony o mniej lub bardziej zdecydowanym zainteresowaniu polityką mówi 34% kobiet i 51% mężczyzn. Mniej interesują się polityką badani słabiej wykształceni (z wykształceniem podstawowym – 58% deklaracji słabego zainteresowania lub jego braku, z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 52%), osiągający najniższe dochody na osobę w rodzinie (do 1999 zł *per capita* – 53%), mieszkający na wsi (50%) oraz respondenci młodzi lub w średnim wieku (18–24 i 35–44 lata – po 50% wskazań). W grupach społeczno-zawodowych niezainteresowani lub słabo zainteresowani stanowią cztery piąte respondentów bezrobotnych (80%), a także ponad połowę robotników niewykwalifikowanych (57%), osób zajmujących się domem (53%) oraz pracowników usług (52%).

Z kolei o swoim zainteresowaniu polityką w stopniu ponadprzeciętnym mówi niespełna trzy czwarte badanych o najwyższych dochodach na osobę w rodzinie (6000 zł i więcej *per capita* – 71%), ponad dwie trzecie respondentów mieszkających w największych aglomeracjach (powyżej 500 tys. mieszkańców – 67%), a także niespełna trzy piąte mieszkańców dużych miast, liczących 100–499 tys. mieszkańców oraz osób z wyższym wykształceniem (po 58%). Uwzględniając grupy społeczno-zawodowe można stwierdzić, że polityką zainteresowane jest dwie trzecie kadry kierowniczej i specjalistów z wyższym wykształceniem (66%) oraz połowa osób pracujących na własny rachunek (50%). Poza wymienianymi już mężczyznami podobnie swoje zainteresowanie polityką ocenia połowa badanych w wieku 25–34 lata (50%), większość osób kilka razy w tygodniu

biorących udział w praktykach religijnych (54%) oraz deklarujących prawicowe poglądy polityczne (53% wobec 45% wśród lewicowców).

Jeśli chodzi o wyborców poszczególnych partii politycznych, to największe zainteresowanie polityką deklarują elektoraty Koalicji Obywatelskiej (66%) oraz partii Razem (64% – chociaż deklaracje wyborców tego ugrupowania z racji ich małej liczebności w próbie mogą nie być w pełni miarodajne). Polityką interesuje się także ponad połowa zwolenników Konfederacji Korony Polskiej (58%) i Polskiego Stronnictwa Ludowego (52% – w obu przypadkach z tym samym zastrzeżeniem jak w przypadku partii Razem) oraz prawie połowa sympatyków Konfederacji WiN (49%). Słabiej interesują się bieżącymi wydarzeniami politycznymi wyborcy Prawa i Sprawiedliwości – więcej niż średnie zainteresowanie polityką deklaruje 46% elektoratu tej partii, podczas gdy jedna trzecia (34%) mało lub wcale się nimi nie interesuje. Naj słabiej wypadły w tym kontekście deklaracje wyborców Lewicy (jednak również z zastrzeżeniem dotyczącym małej ich liczby w próbie), spośród których ponad połowa mało lub wcale nie interesuje się polityką (56%), zaś zainteresowanych jest tylko 14%. Co zrozumiałe, także wśród niezdecydowanych wyborców, a jeszcze silniej wśród osób biernych politycznie i niewybierających się na wybory większą część stanowią deklarujący nikłe zainteresowanie polityką lub jego brak (odpowiednio 49% i 64%).

TABELA 1

Elektoraty partyjne	W jakim stopniu interesuje się Pan(i) polityką i śledzi wydarzenia polityczne w kraju?			
	W ogóle lub słabo interesuje się polityką (0+1+2+3+4)	Średnio interesuje się polityką (5)	Interesuje się lub bardzo interesuje się polityką (6+7+8+9+10)	Trudno powiedzieć
w procentach				
Koalicja Obywatelska	21	13	66	0
Partia Razem*	25	11	64	0
Konfederacja Korony Polskiej*	22	20	58	0
Polskie Stronnictwo Ludowe*	28	21	52	0
Konfederacja WiN	35	16	49	0
Prawo i Sprawiedliwość	34	20	46	1
Lewica*	56	25	14	6
Niezdecydowani	49	24	26	1
Niegłosujący	64	14	21	1

\* Deklaracje zwolenników tych ugrupowań należy interpretować z ostrożnością, ze względu na małą liczbę ich zwolenników w próbie

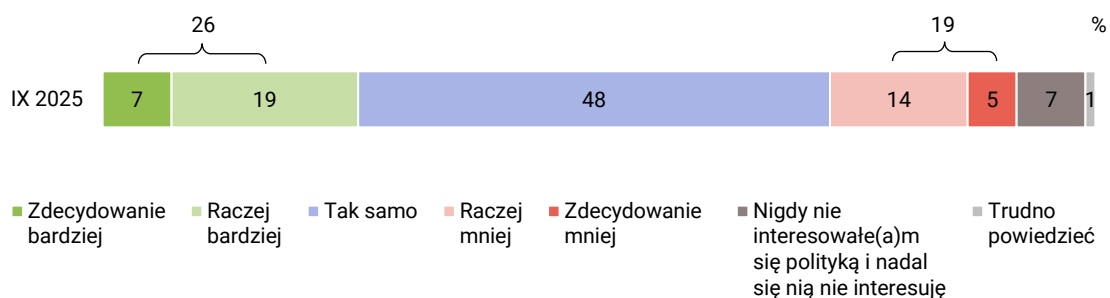
## ZMIANY W ZAINTERESOWANIU POLITYKĄ

Zapytaliśmy ankietowanych także o relatywną samoocenę poziomu zainteresowania polityką, czyli o to, czy obecnie interesują się polityką bardziej czy mniej niż jeszcze niedawno, przed wyborami prezydenckimi, których druga tura odbyła się 1 czerwca br. Okazuje się, że poziom zainteresowania polityką wśród ogółu dorosłych Polaków, przynajmniej w zakresie autodeklaracji, nie obniżył się. Najwięcej badanych (48%) stwierdziło, że ich zainteresowanie polityką się nie zmieniło, interesują się nią w takim samym stopniu jak przed wyborami prezydenckimi. Co czwarty respondent (26%)

stwierdził, że interesuje się polityką nawet bardziej niż w pierwszej połowie tego roku. Mniejszy odsetek – niemal co piąty ankietowanych (19%) – zadeklarował, że jego zainteresowanie jest obecnie niższe niż w trakcie kampanii wyborczej przed wyborami prezydenckimi, a co czternasty (7%) stwierdził, że nigdy nie interesował się polityką i ta sytuacja się nie zmieniła, nadal się nią nie interesuje.

CBOS

RYS. 2. Czy obecnie interesuje się Pan(i) i śledzi wydarzenia polityczne w kraju bardziej czy mniej niż kiedyś, przed ostatnimi wyborami prezydenckimi?



Analizując dane socjodemograficzne warto zwrócić uwagę jedynie na deklarowane większe zainteresowanie polityką wśród respondentów młodych, od 18 do 24 roku życia, spośród których 40% twierdzi, że ostatnio poświęca wydarzeniom politycznym więcej uwagi, niż przed wyborami prezydenckimi (wśród uczniów i studentów – 43%). Większą uwagę polityce poświęcają osoby o prawicowych poglądach politycznych (36%), niż zwolennicy lewicy (22%). Jednocześnie większy odsetek tych ostatnich interesuje się polityką w mniejszym stopniu, w stosunku do sytuacji sprzed wyborów prezydenckich (28% wobec 15% na prawicy).

W elektoratach partii politycznych większe niż przed wyborami prezydenckimi zainteresowanie polityką deklarują wyborcy Konfederacji Korony Polskiej oraz Prawa i Sprawiedliwości, a także – słabiej – Konfederacji WiN. Jednak generalnie zwolennicy Konfederacji WiN, podobnie jak wyborcy Lewicy, Koalicji Obywatelskiej i partii Razem, w większości twierdzą, że ich zainteresowanie polityką się nie zmieniło. Jednocześnie w elektoratach Lewicy, partii Razem i PSL więcej jest deklaracji mniejszego niż większego zainteresowania polityką w porównaniu z sytuacją przed wyborami prezydenckimi.

TABELA 2

Elektoraty partyjne	Czy obecnie interesuje się Pan(i) i śledzi wydarzenia polityczne w kraju bardziej czy mniej niż kiedyś, przed ostatnimi wyborami prezydenckimi?				
	Bardziej	Tak samo	Mniej	Nigdy nie interesowałem(a)m się polityką i nadal się nią nie interesuję	Trudno powiedzieć
	w procentach				
Konfederacja Korony Polskiej*	43	38	19	0	0
Prawo i Sprawiedliwość	38	45	13	4	1
Konfederacja WiN	27	54	16	3	0
Polskie Stronnictwo Ludowe*	23	45	27	0	6
Koalicja Obywatelska	22	56	20	1	2
Razem*	20	51	29	0	0
Lewica*	9	65	26	0	0
Niezdecydowani	23	48	22	8	0
Niegłosujący	18	40	23	18	1

\* Deklaracje zwolenników tych ugrupowań należy interpretować z ostrożnością, ze względu na małą liczbę ich zwolenników w próbie

## PRZYCZYNY SPADKU ZAINTERESOWANIA POLITYKĄ

Osoby deklarujące obecnie mniejsze zainteresowanie polityką, niż przed wyborami prezydenckimi, poprosiliśmy w pytaniu otwartym o krótką autodiagnozę tego spadku zainteresowania i określenie jego najważniejszych przyczyn.

CBOS

### A dlaczego obecnie interesuje się Pan(i) polityką mniej niż kiedyś?

Odpowiedzi respondentów na pytanie otwarte (N=183)

Bo to dla mnie denerwujące, polityka mnie drażni, nie chcę się denerwować, szkoda zdrowia. <i>Bo mnie to stresuje, a chcę żyć spokojnie</i>	25%
Brak kultury wśród polityków, kłamstwa polityków, wszelkie zarzuty wobec klasy politycznej	21%
Bo obrazili się na politykę z powodu nadmiernego znaczenia (władzy) niepopieranej konkurencji. <i>Bo rządzi opcja, której nie lubię, której nie popieram, z którą się nie zgadzam</i>	19%
Nie mam czasu i ochoty, mam mniej czasu niż kiedyś, mam inne zajęcia (dzieci), inne problemy lub obowiązki na głowie	17%
Dysonans poznawczy. <i>Kłóć się, a ja nie wiem, co myśleć. Bo jest bez sensu</i>	12%
Bo zmieniły się czasy, nie ma kampanii wyborczej	10%
<i>Bo nie interesuję się polityką, nie oglądam telewizji, ogólnikowe stwierdzenia</i>	8%
Bo nie mam na nią wpływu, jest niereprezentatywna	8%
Zmęczenie polityką, znudzenie, znużenie	7%
Bo jestem stara, stary, bo mam problemy ze zdrowiem	4%
Nie wiem, trudno powiedzieć	5%

Relatywnie najczęściej przywoływanym powodem obniżenia poziomu zainteresowania polityką są negatywne emocje, które ona wywołuje. Co czwarty z konstatających spadek zainteresowania polityką (25%) twierdzi, że obecna polityka go denerwuje, drażni, że nie chce się denerwować, złościć i uważa, że szkoda na nią zdrowia. *Bo mnie to stresuje, a chcę żyć spokojnie.* Dalsze 7% deklaruje zmęczenie, znużenie sceną polityczną i polityką, w której *nic się dzieje*, nie zmienia i w kółko powtarza się to samo. *Nic nie robią.* Wiąże się z tym jeszcze jedna kategoria wypowiedzi (12%), którą można określić jako wycofanie z polityki z powodu dysonansu poznawczego, czyli braku komfortu intelektualnego spowodowanego nadmiarem sprzecznych informacji, które ankietowanemu trudno zweryfikować i ocenić. *Kłóć się, a ja nie wiem, co myśleć. Za dużo informacji. Zbyt wiele złych informacji. Bo jest bez sensu. Media są winne.* Ponad jedna piąta grupy mniej zainteresowanych polityką (21%) uskarża się na spadek jakości debaty publicznej, upadek języka polityki, uważa, że politykom brakuje kultury osobistej, że z pełną świadomością kłamią i antagonizują Polaków, by osiągnąć swoje partykularne, partyjne cele. *Politycy są coraz gorsi.* Tylko niewiele mniejszy odsetek (19%) wyłączył swoją uwagę ze sfery polityki ze względu na zbyt duże znaczenie opcji politycznej, do której mają negatywny stosunek, o różnie określanej intensywności (od braku poparcia do nieskrywanej nienawiści). Przy czym „obrażali się” w ten sposób na politykę zarówno zwolennicy rządzących, jak i opozycji, choć ci ostatni wyraźnie częściej. *Bo rządzi opcja, której nie lubię, której nie popieram, z którą się nie zgadzam.* Mniejsza liczba badanych (17%) przestała się interesować polityką z powodów obiektywnych – dużej ilości innych zajęć, pracy zawodowej, braku czasu czy też posiadania dzieci, którymi trzeba się zająć. Do tej samej kategorii przyczyn obiektywnych należą też stwierdzenia diagnozujące spadek zainteresowania polityką z powodu pogorszenia stanu zdrowia czy dolegliwości pojawiających się z wiekiem (4%). Co dziesiąty z badanych mniej zainteresowanych polityką (10%) uzasadnił swoją odpowiedź zmianą sytuacji politycznej – obecnie mniej uwagi poświęca wydarzeniom politycznym, niż przed wyborami prezydenckimi, bo po prostu nie ma teraz kampanii wyborczej. *Nie ma kampanii wyborczej. Emocje opadły.* Jako uzasadnienie spadku zainteresowania sferą polityki pojawiała się jeszcze ogólna konstatacja wycofania uwagi ze sfery mediów i w ogóle nieoglądanie lub rzadsze oglądanie telewizji (8%). Tyle samo respondentów (8%) przestało interesować się polityką, bo uważa, że na to, co się dzieje w sferze politycznej, nie ma żadnego wpływu, że obecnie – ich zdaniem – polityka jest niereprezentatywna. I vice versa – *bo polityka nie ma wpływu na moje życie.* Co dwudziesty badany (5%) nie potrafił wyjaśnić spadku zainteresowania polityką.

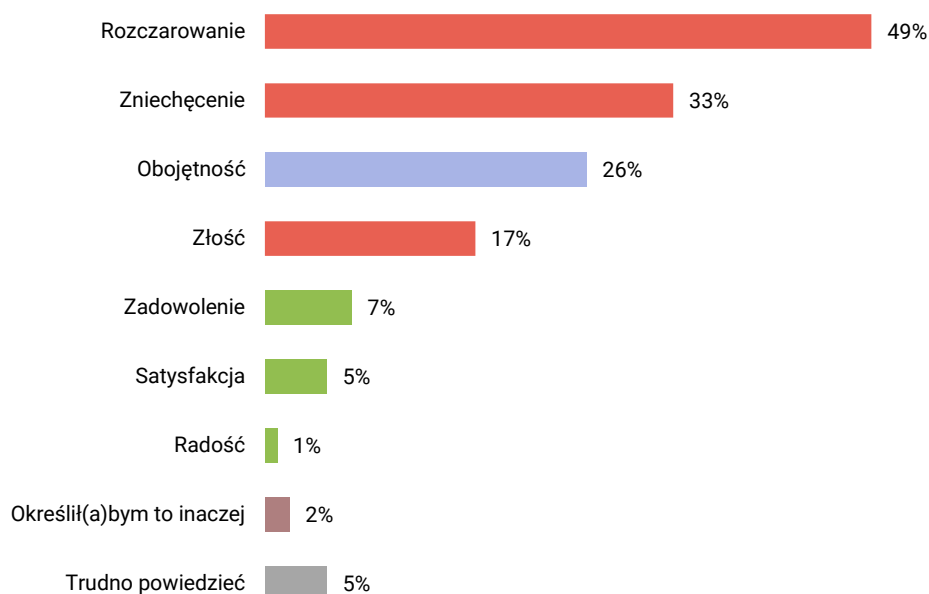
## JAKIE EMOCJE BUDZI POLSKA POLITYKA

Poprosiliśmy Polaków, by zechcieli określić uczucia, jakie obecnie wzbudza w nich polityka krajowa. Dominującym stanem emocjonalnym towarzyszącym połowie ankietowanych (49%) jest rozczarowanie. Na drugim miejscu plasuje się zniechęcenie – jedna trzecia ankietowanych (33%) wskazała to uczucie jako najbardziej kojarzące się z polską polityką. Trzecim pod względem częstości wskazań uczuciem, które teraz towarzyszy postrzeganiu krajowej polityki, jest obojętność, ponad jedna czwarta (26%) dorosłych Polaków tak określa swój stosunek emocjonalny do tej sfery życia

społecznego. Więcej niż jedna szóstka badanych (17%) śledząc wydarzenia polityczne odczuwa złość. W sumie tylko 13% ankietowanych wiąże z polityką jakieś pozytywne skojarzenia emocjonalne i są to – według częstości wskazań – zadowolenie (7%), satysfakcja (5%) i tylko śladowo – radość (1%).

CBOS

RYS. 3. Jakie uczucia przede wszystkim budzi w Panu(i) obecnie polska polityka?  
Proszę wskazać nie więcej niż dwa uczucia



Podsumowując: najwięcej uczuć negatywnych (czyli zsumowanej złości, zniechęcenia i rozczarowania) w związku z polityką krajową doświadczają respondenci najlepiej sytuowani, o dochodach 6000 zł lub więcej na osobę w rodzinie (w sumie 86%), badani w wieku 45–54 lata (82%), mieszkający w dużych miastach, liczących ponad 100 tys. mieszkańców (80%–81%), w ogóle nieuczestniczący w praktykach religijnych (81%), o lewicowych poglądach politycznych (79%). W grupach społeczno-zawodowych ponadprzeciętnie często negatywnie o polityce myślą osoby pracujące na własny rachunek (82%) oraz kadra kierownicza i specjaliści z wyższym wykształceniem (80%). Jeśli chodzi o zsumowane emocje pozytywne, to relatywnie najwięcej notujemy ich wśród osób uczestniczący w praktykach religijnych częściej niż raz w tygodniu (w sumie 22%).

Z kolei obojętność towarzyszy relatywnie najczęściej respondentom 1–2 razy w miesiącu uczestniczącym w praktykach religijnych (35%), badanym w wieku 35–44 lata (33%), ankietowanym o centrowych poglądach politycznych (32%), osiągniętym wysokie, choć nie najwyższe dochody (od 4000 zł do 5999 zł *per capita* – 31%), osobom mieszkającym na wsi (30%). W grupach społeczno-zawodowych są to pracownicy usług i robotnicy wykwalifikowani (po 33%), a także średni personel i technicy, renciści oraz osoby bezrobotne (po 30%).

Najczęściej wskazywanym uczuciem jest **rozczerowanie**, a najbardziej rozczarowane bieżącą polityką są osoby o najwyższych dochodach *per capita* (64%), o lewicowych poglądach politycznych (62%), mieszkające w dużych aglomeracjach (liczących 100–499 tys. ludności) i w ogóle nieuczestniczące w praktykach religijnych (po 60% wskazań). W nieco większym stopniu zawiedzione nadzieje są

udziałem mężczyzn (52%), niż kobiet (47%). W grupach społeczno-zawodowych rozczarowanie krajową polityką deklarują najczęściej osoby pracujące na własny rachunek (62%), pracownicy administracyjno-biurowi (58%) oraz kadra kierownicza i specjaliści z wyższym wykształceniem (57%).

Z kolei **zniechęcenie** do polityki jest udziałem przede wszystkim mieszkańców największych miast (powyżej 500 tys. ludności) oraz osób młodych, w wieku 25–34 lat (po 46% wskazań), a także o dwie dekady starszych, w wieku 45–54 lata oraz respondentów legitymujących się wyższym wykształceniem (po 40%). W grupach społeczno-zawodowych ponadprzeciętnie zniechęceni są robotnicy wykwalifikowani (48%), badani pracujący na własny rachunek oraz średni personel i technicy (po 43%), uczniowie i studenci (42%), a także kadra kierownicza i specjaliści z wyższym wykształceniem (41%).

**Złość** w związku z polityką krajową relatywnie częściej odczuwają osoby najlepiej sytuowane (osiągające dochody 6000 zł lub więcej *per capita* – 26%), o prawicowych poglądach politycznych (25%), kilka razy w tygodniu biorące udział w praktykach religijnych (24%). Jeśli idzie o grupy zawodowe, są to robotnicy niewykwalifikowani (27%) oraz pracownicy usług (25%).

W elektoratach partyjnych ogólnie traktowane uczucia negatywne dominują mniej lub bardziej zdecydowanie wśród zwolenników wszystkich partii. Odczuwa je mniej więcej 9 na 10 wyborców Konfederacji Korony Polskiej, Lewicy, partii Razem oraz PSL oraz 8 na 10 zwolenników Konfederacji WiN. Relatywnie rzadziej doświadczają ich zwolennicy dwóch najbardziej liczących się ugrupowań – KO i PiS, choć także wśród nich są one dominujące (KO – 74% deklaracji uczuć negatywnych wobec 19% pozytywnych; PiS 67% – uczuć negatywnych wobec 17% pozytywnych). Wyborcy niezdecydowani oraz osoby niegłoszące doświadczają w związku z krajową polityką również zdecydowanie częściej uczuć negatywnych.

TABELA 3

Elektoraty partyjne	Jakie uczucia przede wszystkim budzi w Panu(i) obecnie polska polityka?				
	Uczucia pozytywne (radość, zadowolenie, satysfakcja)	Obojętność	Uczucia negatywne (rozczarowanie, zniechęcenie, złość)	Inne określenie	Trudno powiedzieć
w procentach					
Konfederacja Korony Polskiej*	3	15	92	3	0
Lewica*	10	23	91	0	0
Razem*	12	20	87	0	0
Polskie Stronnictwo Ludowe*	7	27	87	0	6
Konfederacja WiN	5	27	84	3	2
Koalicja Obywatelska	19	18	74	2	4
Prawo i Sprawiedliwość	17	24	67	2	5
Niezdecydowani	7	32	63	2	11
Niegłoszący	7	34	72	1	4

\* Deklaracje zwolenników tych ugrupowań należy interpretować z ostrożnością, ze względu na małą liczbę ich zwolenników w próbie  
Wyniki nie sumują się do 100%, gdyż badani mogli wskazać nie więcej niż dwa uczucia

Rozczarowanie dominuje wśród odczuć wyborców KO (58%), w tle towarzyszą im zniechęcenie (25%), złość (19%), ale też obojętność (18%). Elektorat współrządzącego z KO koalicyjnego PSL odczuwa przede wszystkim rozczarowanie (64%) oraz zniechęcenie (57%). Z kolei wyborcy PiS wydają się mniej reaktywni emocjonalnie, w mniejszym stopniu są rozczarowani bieżącą polityką (40%), pozostałe emocje wskazują jeszcze rządziej. Co interesujące, zawiedzione nadzieje są także udziałem wyborców Konfederacji WiN (59% głosów rozczarowania), którym towarzyszy na drugim planie mieszanka zniechęcenia (30%) i obojętności (27%). W Konfederacji Korony Polskiej przeważają rozczarowanie i złość (po 46% wskazań), zaś wśród zwolenników Lewicy najsilniejsze są zniechęcenie (59%) i rozczarowanie (57%). Z kolei w elektoracie partii Razem rozczarowanie (65%) przeważa nad zniechęceniem (54%).

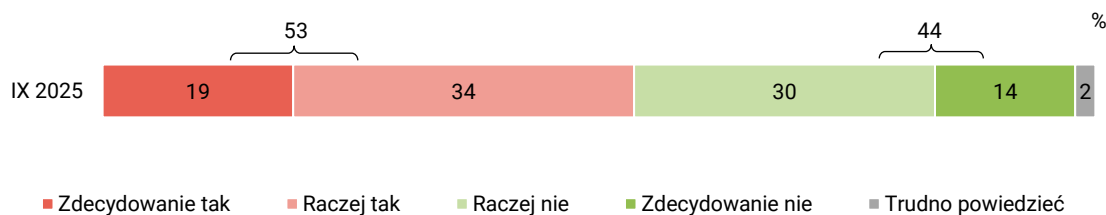
## UCIECZKA OD POLITYKI

W pytaniu otwartym jako powód zmniejszenia zainteresowania polityką badani wymieniali nadmiar trudnych do przyswojenia informacji i ocen płynących m.in. z mediów oraz percepcyjne przeciążenie. Przywoływali także pojawianie się informacji sprzecznych z ich aktualnym stanem wiedzy i w związku z tym doświadczanie dysonansu poznawczego – stanu, w którym poznający podmiot nie wie, co ma myśleć, a w związku z tym najczęściej wyłącza się z obiegu informacyjnego, pozostając przy dotychczasowym stanie wiedzy. Ten stan percepcji bywa określany jako „umysł zamknięty” – kiedy żadne nowe informacje nie są w stanie przełamać utrwalonego sposobu myślenia, ponieważ z góry są odrzucane. Zapytaliśmy zatem ankietowanych, czy – z tych lub innych powodów – zdarza im się ostatnio celowo unikać oglądania, słuchania lub czytania informacji politycznych w mediach.

Ponad połowa dorosłych Polaków (53%) stwierdziła, że zdarza się im uciekać przed polityką i nie oglądać, nie słuchać lub nie czytać informacji politycznych, choć większość z nich (34%) nie czyni tego zbyt często, a jedynie niespełna co piąty (19%) zdecydowanie to potwierdza. Ponad dwie piąte badanych (44%) nie unika celowo wiadomości politycznych płynących z mediów.

CBOS

RYS. 4. Czy obecnie zdarza się Panu(i) celowo unikać oglądania, słuchania lub czytania informacji politycznych w mediach?



Ucieczka od polityki częściej jest udziałem kobiet (59%), niż mężczyzn (47%). Relatywnie częściej (choć ogólnie rzecz biorąc nie są to duże różnice) wiadomości politycznych unikają osoby

nieumiejące określić swoich poglądów politycznych (62%), respondenci o najwyższych dochodach *per capita* (61%), nieuczestniczący w praktykach religijnych (60%), mieszkający w największych miastach (59%), legitymujący się wyższym wykształceniem (57%), a w grupach społeczno-zawodowych pracujący na własny rachunek (65%), rolnicy (64%), robotnicy niewykwalifikowani (60%), ale także kadra kierownicza i specjaliści z wyższym wykształceniem (59%) oraz pracownicy administracyjno-biurowi (58%).

W elektoratach partyjnych najczęściej tego rodzaju postawę spotykamy wśród wyborców PSL, Konfederacji Korony Polskiej, partii Razem oraz Lewicy. Z kolei co najmniej połowa zwolenników Konfederacji WiN, PiS oraz KO – według ich własnych deklaracji – nie unika wiadomości politycznych płynących z mediów.

**TABELA 4**

Elektoraty partyjne	Czy obecnie zdarza się Panu(i) celowo unikać oglądania, słuchania lub czytania informacji politycznych w mediach?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Polskie Stronnictwo Ludowe*	72	29	0
Konfederacja Korony Polskiej*	58	42	0
Razem*	57	43	0
Lewica*	52	48	0
Konfederacja WiN	49	50	2
Koalicja Obywatelska	46	53	1
Prawo i Sprawiedliwość	46	53	1
Niezdecydowani	57	37	6
Niegłosujący	65	31	5

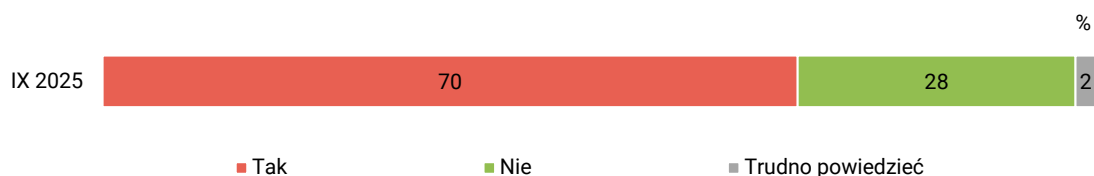
\* Deklaracje zwolenników tych ugrupowań należy interpretować z ostrożnością, ze względu na małą liczbę ich zwolenników w próbie

## ROZMOWY O POLITYCE

Po kilku latach, ponownie zapytaliśmy Polaków o ich postawę wobec dyskusji czy wymiany opinii na tematy polityczne, które przydarzają się w różnych okolicznościach życiowych, przy okazji różnego rodzaju kontaktów społecznych i w różnych środowiskach – wśród osób zupełnie nieznanymi – w miejscach publicznych, sklepach, na bazarach czy w środkach komunikacji, a także wśród kolegów i koleżanek z pracy czy w gronie rodziny lub przyjaciół.

Ponad dwie trzecie badanych (70%) stwierdziło, że zdarza się im unikać rozmów na tematy polityczne z osobami nieznanymi w miejscach publicznych. Nie obawia się ujawniać poglądów i wymieniać swoich ocen w takich okolicznościach tylko nieco ponad jedna czwarta ankietowanych (28%).

**RYS. 5. Czy zdarza się Panu(i) celowo unikać, nie podejmować rozmów na tematy polityczne z osobami nieznanymi, w miejscach publicznych?**



Unikają rozmów na tematy polityczne z osobami nieznanymi przede wszystkim kobiety (78%), zaś wyraźnie rzadziej mężczyźni (61%). Niepodejmowaniu wątków politycznych w miejscach publicznych sprzyja ponadto bardziej zaawansowany wiek, między 45 a 64 rokiem życia (75–76%), zamieszkiwanie w miastach liczących 20–100 tys. mieszkańców oraz wyższe wykształcenie (po 74% wskazań). W grupach społeczno-zawodowych najczęściej w takich okolicznościach rozmów na tematy polityczne unikają przedstawiciele kadry kierowniczej i specjalistów z wyższym wykształceniem (78%), pracownicy usług i rolnicy (po 77%) oraz osoby bezrobotne (75%).

Częściej lękają się ujawniać publicznie swoje opinie na ten temat polityki osoby o lewicowych (74%), niż prawicowych (66%) poglądach politycznych, a w elektoratach partyjnych zwolennicy Lewicy (83%), KO (74%) i partii Razem (70%), a także wyborcy niezdecydowani (78%).

**TABELA 5**

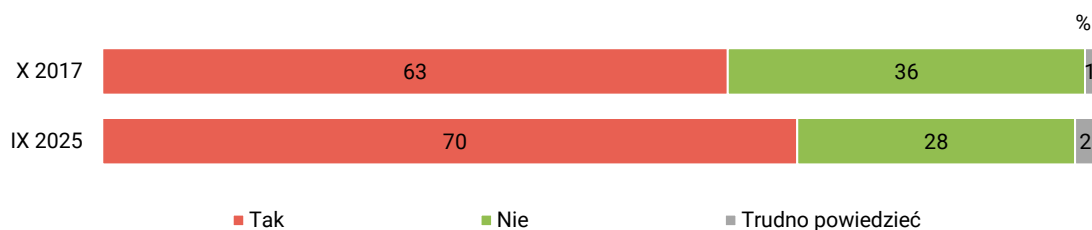
Elektoraty partyjne	Czy zdarza się Panu(i) celowo unikać, nie podejmować rozmów na tematy polityczne z osobami nieznanymi, w miejscach publicznych?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Lewica*	83	17	0
Koalicja Obywatelska	74	25	1
Razem*	70	28	2
Polskie Stronnictwo Ludowe*	67	33	0
Prawo i Sprawiedliwość	64	33	3
Konfederacja WiN	62	38	0
Konfederacja Korony Polskiej*	50	43	7
Niezdecydowani	78	20	2
Niegłosujący	73	24	4

\* Deklaracje zwolenników tych ugrupowań należy interpretować z ostrożnością, ze względu na małą liczbę ich zwolenników w próbie

Porównanie z wynikami badania z października 2017 roku pozwala potwierdzić pogłębianie się w Polsce kryzysu debaty publicznej, także w zakresie swobodnej wymiany ocen i poglądów politycznych przy okazji przypadkowych spotkań w ogólnie dostępnych miejscach. Jednak już w 2017 roku większość badanych (niespełna dwie trzecie – 63%) deklarowała, że unika tematów politycznych w trakcie przypadkowych rozmów z nieznanymi ludźmi w miejscach publicznych. W ciągu ośmiu lat odsetek milczących na tematy polityczne wzrósł o 7 punktów procentowych (do 70%), w podobnym stopniu (o 6 punktów, do 28%) spadła liczba respondentów nieuciekających przed rozmowami o polityce w takich okolicznościach.

CBOS

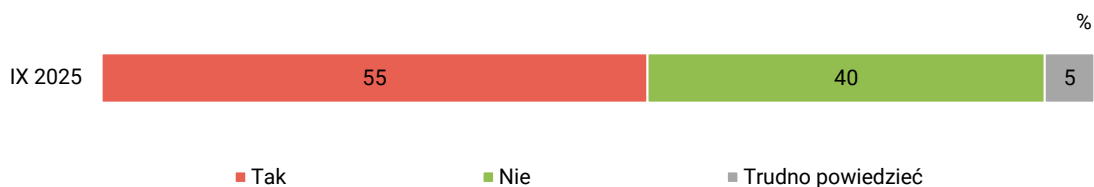
RYS. 6. Czy zdarza się Panu(i) celowo unikać, nie podejmować rozmów na tematy polityczne z osobami nieznanymi, w miejscach publicznych?



Zapytaliśmy badanych także o rozmowy na tematy polityczne w miejscu pracy, z osobami ze swojego środowiska zawodowego. Ponad połowa pytanych (55%) stwierdziła, że unika rozmów na tematy polityczne również z kolegami lub koleżankami z pracy, zaś nie obawia się podejmować takich tematów w kontaktach z nimi dwie piąte respondentów (40%).

CBOS

RYS. 7. Czy zdarza się Panu(i) celowo unikać, nie podejmować rozmów na tematy polityczne z osobami ze swojego środowiska zawodowego – kolegami lub koleżankami z pracy?



Również w tym zakresie o wiele ostrożniejsze są kobiety (63%), niż mężczyźni (47%, różnica aż 16 punktów procentowych). W większym stopniu unikają tematów politycznych w swojej pracy w prywatnych rozmowach osoby w wieku 45–54 lata (68%), a także o dekadę młodsze (35–44 lata – 62%). W grupach społeczno-zawodowych w interakcjach z kolegami lub koleżankami z pracy polityki unikają szczególnie pracownicy administracyjno-biurowi (73%), robotnicy niewykwalifikowani (69%), kadra kierownicza i specjaliści z wyższym wykształceniem (65%) oraz średni personel i technicy (62%).

Także w środowisku zawodowym w dyskursie publicznym rozmów na tematy polityczne w miejscu pracy unika po trzy piąte (po 60%) osób określających swoje poglądy jako centrowe lub nieumiejących ich określić oraz blisko trzy piąte lewicowców (58%) i tylko niespełna połowa (48%) badanych utożsamiających się z prawicą.

W elektoratach partyjnych przekłada się to na unikanie rozmów o polityce przez zwolenników Lewicy i KO, rzadziej także PSL. Jednak w największym stopniu uciekają od tematów politycznych w miejscu pracy wyborcy niezdecydowani. Natomiast w większej części nie boją się poruszania tematów politycznych w rozmowach z koleżankami i kolegami z pracy zwolennicy partii Razem, Konfederacji Korony Polskiej oraz Prawa i Sprawiedliwości.

TABELA 6

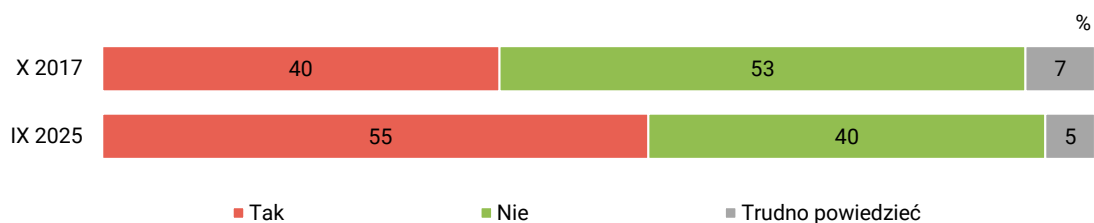
Elektoraty partyjne	Czy zdarza się Panu(i) celowo unikać, nie podejmować rozmów na tematy polityczne z osobami ze swojego środowiska zawodowego – kolegami lub koleżankami z pracy?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Lewica*	60	34	5
Koalicja Obywatelska	59	35	6
Polskie Stronnictwo Ludowe*	53	47	0
Konfederacja WiN	50	50	0
Konfederacja Korony Polskiej*	46	52	3
Prawo i Sprawiedliwość	45	49	6
Razem*	42	58	0
Niezdecydowani	70	26	4
Niegłosujący	59	37	4

\* Deklaracje zwolenników tych ugrupowań należy interpretować z ostrożnością, ze względu na małą liczbę ich zwolenników w próbie

Porównanie z wynikami sprzed ośmiu lat wskazuje, że o ile jeszcze w 2017 roku Polacy w ponad połowie nie obawiali się poruszania tematów politycznych w swoim środowisku zawodowym, to teraz w większości unikają tej tematyki w tego rodzaju interakcjach. Odsetek osób niepodjmujących rozmów na tematy polityczne z osobami, z którymi pracują, wzrósł aż o 15 punktów procentowych, a jednocześnie o 13 punktów spadła liczba tych, którzy nie obawiają się podejmować tego rodzaju tematyki w prywatnych rozmowach z kolegami lub koleżankami z pracy.

CBOS

RYS. 8. Czy zdarza się Panu(i) celowo unikać, nie podejmować rozmów na tematy polityczne z osobami ze swojego środowiska zawodowego – kolegami lub koleżankami z pracy?



O poważnym kryzysie polskiego dyskursu publicznego, czyli *de facto* jakiegoś rodzaju rozkładzie więzi społecznych, świadczy fakt, że nawet w najbliższym otoczeniu badanych, czyli w rodzinie lub gronie najbliższych przyjaciół, ponad połowa respondentów (51%) zaczęła unikać podejmowania tematów politycznych, jeśli wiązałoby się to z koniecznością konfrontacji z członkami rodziny lub przyjaciółmi mającymi odmienne poglądy. Nie obawia się dyskusji politycznych w rodzinie lub wśród przyjaciół niespełna połowa ankietowanych (48%).

RYS. 9. Czy zdarza się Panu(i) celowo unikać, nie podejmować rozmów na tematy polityczne z bliskimi Panu(i) osobami (rodziną, przyjaciółmi), którzy mają inne niż Pan(i) poglądy polityczne?



Według deklaracji badanych, rozmów na tematy polityczne – jeśli wiązałyby się one z koniecznością konfrontacji z członkami rodziny lub przyjaciółmi o innych poglądach politycznych – w największym stopniu unikają sympatycy PSL (73%). Również większości elektoratu KO (54%) w takiej sytuacji zdarzało się unikać podejmowania tematów politycznych przy rodzinnym obiedzie, świątecznym stole czy przyjacielskim spotkaniu. Natomiast zwolennicy ugrupowań z lewej strony sceny politycznej w większości nie uciekają przed wymianą opinii czy ocen z bliskimi osobami, rodziną czy przyjaciółmi, którzy mają odmienne poglądy polityczne (Lewica – 51% odpowiedzi negatywnych oraz partia Razem – 54%). Jednak najbardziej asertywni wobec członków rodziny lub przyjaciół o innych poglądach politycznych są zwolennicy partii prawicowych – dwie piąte wyborców PiS (60%) nie powstrzymuje się przed dyskusjami politycznymi w rodzinie lub gronie przyjaciół, jeszcze częściej nie obawiają się takich potencjalnych polemik czy kłótni zwolennicy obu Konfederacji (Konfederacji Korony Polskiej – 63% i Konfederacji WiN – 62%).

TABELA 7

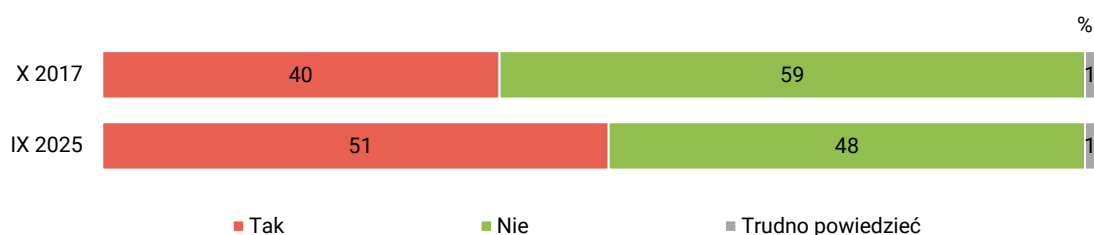
Elektoraty partyjne	Czy zdarza się Panu(i) celowo unikać, nie podejmować rozmów na tematy polityczne z bliskimi Panu(i) osobami (rodziną, przyjaciółmi), którzy mają inne niż Pan(i) poglądy polityczne?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Polskie Stronnictwo Ludowe*	73	27	0
Koalicja Obywatelska	54	44	2
Lewica*	49	51	0
Razem*	46	54	0
Prawo i Sprawiedliwość	38	60	2
Konfederacja WiN	38	62	0
Konfederacja Korony Polskiej*	29	63	7
Niezdecydowani	63	35	2
Niegłosujący	59	39	2

\* Deklaracje zwolenników tych ugrupowań należy interpretować z ostrożnością, ze względu na małą liczbę ich zwolenników w próbie

W porównaniu z sytuacją sprzed ośmiu lat również w tym zakresie obserwujemy dalszy regres dyskursu publicznego. W 2017 roku dość wyraźna większość Polaków (59%) rozmawiała czy wymieniała opinie o polityce z domownikami, dalszą rodziną lub przyjaciółmi, nawet jeśli wyrażali oni odmienne sympatie czy poglądy polityczne. Obecnie ponad połowa nie podnosi w takich okolicznościach tematów politycznych w rozmowach z rodziną czy przyjaciółmi.

CBOS

RYS. 10. Czy zdarza się Panu(i) celowo unikać, nie podejmować rozmów na tematy polityczne z bliskimi Panu(i) osobami (rodziną, przyjaciółmi), którzy mają inne niż Pan(i) poglądy polityczne?



Jeszcze osiem lat temu Polacy w większości rozmawiali na tematy polityczne z kolegami czy koleżankami z pracy, dyskutowali o polityce, wymieniali się uwagami czy ocenami, także z najbliższymi w gronie rodzinnym czy wśród przyjaciół, nawet jeśli mieli oni inne poglądy polityczne. Obecnie już z nimi w większości nie rozmawiają. Oznacza to, że nawet w najbliższym otoczeniu społecznym nie dochodzi do konfrontacji rozmaitych przekonań, nie ma także wymiany informacji, interpretacji faktów czy uzgadniania znaczeń, a więc nie ma wspólnoty, przynajmniej takiej, jaka istniała jeszcze do niedawna. Zbiór jednostek mających w wymiarze politycznym – mimo różnic w poglądach – jakieś części wspólne, staje się zatomizowanym zbiorem rozłącznych bytów, z których każdy żyje w swojej informacyjnej „bańce”.

TABELA 1

		W jakim stopniu interesuje się Pan(i) polityką i śledzi wydarzenia polityczne w Polsce?				Liczba osób
		W ogóle lub słabo interesuję się polityką (0-4)	Średnio interesuję się polityką (5)	Interesuję się lub bardzo interesuję się polityką (6-10)	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		41	17	42	1	964
Płeć	Mężczyźni	33	16	51	1	460
	Kobiety	48	18	34	1	504
Wiek	18-24 lata	50	21	29		79
	25-34	40	7	50	3	139
	35-44	50	12	37	1	187
	45-54	40	18	41		171
	55-64	32	25	43		140
	65 lat i więcej	36	19	44	1	248
Miejsce zamieszkania	Wieś	50	19	30	1	387
	Miasto do 19 999	41	21	37	1	131
	20 000 - 99 999	42	18	40		182
	100 000 - 499 999	32	9	58	1	147
	500 000 i więcej mieszk.	17	15	67	2	118
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	58	23	19		99
	Zasadnicze zawodowe	52	20	28		216
	Średnie	38	19	43	1	350
	Wyższe	29	11	58	1	299
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	26	9	66		143
	Średni personel, technicy	35	18	47		52
	Pracownicy adm.-biurowi	45	18	35	1	68
	Pracownicy usług	52	15	33		71
	Robotnicy wykwalifikowani	45	18	35	3	90
	Robotnicy niewykwalifik.	57	20	23		39
	Rolnicy	37	30	32		31
	Pracujący na własny rach.	38	12	50		69
	Bezrobotni	80	6	9	5	20
	Emeryci	38	19	43	1	262
	Renciści	29	35	37		34
	Uczniowie i studenci	44	21	35		39
	Zajmujący się domem i inni	53	19	26	2	47
	Pracuje w:	inst. państw., publicznej	39	16	45	
spółce właścicieli prywatnych i państwa		39	16	42	3	109
sekt. pryw. poza rolnict.		40	13	47		289
prywatnym gosp. rolnym		30	27	43		30
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	53	19	28		102
	Od 2000 do 2999 zł	42	19	40		144
	Od 3000 do 3999 zł	36	16	46	3	134
	Od 4000 do 5999 zł	35	18	47		137
	6000 zł i więcej	20	8	71	1	92
	Trudno powiedzieć	45	21	33	1	150
	Odmowa odpowiedzi	46	17	37	1	205
Ocena własnych war. mater.	Złe	39	18	43		56
	Średnie	44	19	35	1	288
	Dobre	39	16	45	1	620
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	29	17	54		31
	Raz w tygodniu	39	23	39		309
	1-2 razy w miesiącu	43	17	39	1	131
	Kilka razy w roku	45	13	42	0	244
	W ogóle nie uczestniczy	38	15	46	1	225
Poglądy polityczne	Lewica	41	14	45		185
	Centrum	42	18	40		272
	Prawica	27	20	53		359
	Trudno powiedzieć	72	13	11	5	126

TABELA 2

		Czy obecnie interesuje się Pan(i) i śledzi wydarzenia polityczne w kraju bardziej czy mniej niż kiedyś, przed ostatnimi wyborami prezydenckimi?					Liczba osób
		Bardziej	Tak samo	Mniej	Nigdy nie interesowałem(a)m się polityką i nadal się nią nie interesuję	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	
Ogółem		26	48	19	7	1	964
Płeć	Mężczyźni	24	52	20	4	0	460
	Kobiety	27	44	18	9	1	504
Wiek	18–24 lata	40	40	12	6	3	78
	25–34	25	44	22	9		139
	35–44	15	52	24	9	1	188
	45–54	25	49	20	6	0	171
	55–64	23	57	17	3		140
	65 lat i więcej	32	43	17	7	2	248
Miejsce zamieszkania	Wieś	25	48	18	9	0	386
	Miasto do 19 999	34	32	22	12		131
	20 000 – 99 999	24	50	18	7	2	183
	100 000 – 499 999	28	50	19	2	1	146
	500 000 i więcej mieszk.	18	58	22		2	118
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	31	36	16	15	3	97
	Zasadnicze zawodowe	26	45	20	8		216
	Średnie	29	49	15	6	0	350
	Wyższe	20	52	23	3	1	300
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	24	49	25	2		143
	Średni personel, technicy	14	48	35	3		52
	Pracownicy adm.-biurowi	24	46	22	8		68
	Pracownicy usług	18	55	20	7		71
	Robotnicy wykwalifikowani	32	44	19	5		90
	Robotnicy niewykwalifik.	23	49	9	19		39
	Rolnicy	22	57	12	8		31
	Pracujący na własny rach.	24	46	22	8		69
	Bezrobotni	21	46	18	15		19
	Emeryci	27	49	16	7	2	261
	Renciści	44	40	8	6	2	34
	Uczniowie i studenci	43	46	5		5	39
	Zajmujący się domem i inni	22	42	23	10	2	48
	Pracuje w:	inst. państw., publicznej	24	47	24	5	
spółce właścicieli prywatnych i państwa		27	44	23	6		109
sekt. pryw. poza rolnict.		21	50	21	7	0	289
prywatnym gosp. rolnym		25	54	13	8		30
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	30	38	23	9		102
	Od 2000 do 2999 zł	24	49	18	8	1	144
	Od 3000 do 3999 zł	21	53	15	10	1	134
	Od 4000 do 5999 zł	26	54	17	3		137
	6000 zł i więcej	12	56	28	2	2	92
	Trudno powiedzieć	33	39	21	6	1	150
Odmowa odpowiedzi		29	46	17	7	1	204
Ocena własnych war. mater.	Złe	27	42	25	5	2	56
	Średnie	30	45	16	8	1	287
	Dobre	24	49	20	6	1	620
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	36	42	6	16		32
	Raz w tygodniu	30	46	16	7	1	309
	1–2 razy w miesiącu	27	50	19	4		131
	Kilka razy w roku	24	51	17	7	0	244
	W ogóle nie uczestniczy	20	47	27	6	0	224
Poglądy polityczne	Lewica	22	47	28	1	2	185
	Centrum	20	58	18	4		273
	Prawica	36	44	15	4	0	359
	Trudno powiedzieć	15	37	20	26	1	126

TABELA 3

		Jakie uczucia przede wszystkim budzi w Panu(i) obecnie polska polityka? Proszę wskazać nie więcej niż dwa uczucia									Liczba osób
		Radość	Zadowolenie	Satysfakcja	Obojętność	Rozczarowanie	Zniechęcenie	Złość	Określił(a)bym to inaczej	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	%	%	%	%	
Ogółem		1	7	5	26	49	33	17	2	5	959
Płeć	Mężczyźni	1	6	7	25	52	34	18	1	4	457
	Kobiety	1	8	4	27	47	33	17	2	6	502
Wiek	18–24 lata		5	4	41	41	36	8	5	7	79
	25–34	1	5	4	28	47	46	18	1	3	138
	35–44	2	7	6	33	50	36	13	2	3	185
	45–54	1	4	6	23	59	40	22		2	172
	55–64	2	8	4	19	53	26	22	1	5	140
	65 lat i więcej	1	10	7	21	45	23	17	2	10	246
Miejsce zamieszkania	Wieś	1	6	5	30	46	30	16	1	6	385
	Miasto do 19 999	1	7	3	25	48	36	17	4	1	130
	20 000 – 99 999	3	7	5	26	48	29	22	2	9	182
	100 000 – 499 999	1	8	4	25	60	35	17	1	3	145
	500 000 i więcej mieszk.		8	10	14	52	46	17	2	2	117
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne		2	3	21	40	29	18	3	14	98
	Zasadnicze zawodowe	1	8	4	29	44	31	17		4	215
	Średnie	2	9	6	27	52	30	16	2	4	346
	Wyższe	1	5	7	24	54	40	19	2	4	299
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.		4	5	24	57	41	22	2	3	144
	Średni personel, technicy	2	11	4	30	43	43	22	3	2	52
	Pracownicy adm.-biurowi		5	6	28	58	35	8	3	4	67
	Pracownicy usług	1	9	8	33	41	28	25	3	4	71
	Robotnicy wykwalifikowani		3	4	33	52	48	10	1	4	90
	Robotnicy niewykwalifik.	5	14		28	49	23	27			39
	Rolnicy		3		23	48	20	14		14	31
	Pracujący na własny rach.		8	4	24	62	43	17	1		69
	Bezrobotni		8	8	30	43	28	21	6	6	19
	Emeryci	1	10	8	21	45	22	17	2	10	258
	Renciści	6	9		30	48	29	16		2	34
	Uczniowie i studenci			9	28	47	42	13	5	2	39
	Zajmujący się domem i inni	4	2	5	27	43	38	14		8	47
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	2	7	7	28	51	37	16	1	6	131
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	1	6	1	27	54	40	22	4	3	109
	sekt. pryw. poza rolnict.	0	7	6	28	53	38	18	1	1	289
	prywatnym gosp. rolnym		3		19	46	27	20		14	30
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł		3	2	20	53	32	19		6	101
	Od 2000 do 2999 zł	2	10	8	26	42	33	15		6	144
	Od 3000 do 3999 zł		9	5	26	51	31	19	1	5	134
	Od 4000 do 5999 zł	2	9	8	31	51	35	18	2	3	136
	6000 zł i więcej	2	4	7	21	64	37	26	4	2	91
	Trudno powiedzieć	1	5	5	30	45	35	13	1	5	151
	Odmowa odpowiedzi	1	7	3	25	48	32	15	4	7	203

TABELA 3 cd.

		Jakie uczucia przede wszystkim budzi w Panu(i) obecnie polska polityka? Proszę wskazać nie więcej niż dwa uczucia									Liczba osób
		Radość	Zadowolenie	Satysfakcja	Obojętność	Rozczarowanie	Zniechęcenie	Złość	Określił(a)bym to inaczej	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	%	%	%	%	
Ogółem		1	7	5	26	49	33	17	2	5	959
Ocena własnych war. mater.	Złe	3	6	3	12	49	35	22		8	55
	Średnie	1	4	3	23	48	38	19	3	5	287
	Dobre	1	9	7	29	50	31	16	1	5	617
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	7	17	10	22	30	19	24	6	10	32
	Raz w tygodniu	2	8	5	26	43	33	18	1	7	308
	1–2 razy w miesiącu	1	10	4	35	44	23	15	2	3	131
	Kilka razy w roku	0	4	7	25	54	36	17	1	5	243
	W ogóle nie uczestniczy	0	6	4	26	60	38	18	2	3	223
Poglądy polityczne	Lewica	1	9	8	25	62	33	13	1	3	184
	Centrum	1	6	5	32	51	35	12	1	3	273
	Prawica	1	8	5	21	47	32	25	2	5	359
	Trudno powiedzieć	2	2	2	31	37	31	14	2	13	124

TABELA 4

		Jakie uczucia przede wszystkim budzi w Panu(i) obecnie polska polityka? Proszę wskazać nie więcej niż dwa uczucia					Liczba osób
		Uczucia pozytywne	Obojętność	Uczucia negatywne	Określił(a)bym to inaczej	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	
Ogółem		11	26	72	2	5	959
Płeć	Mężczyźni	12	25	74	1	4	457
	Kobiety	11	27	71	2	6	502
Wiek	18–24 lata	8	41	63	5	7	79
	25–34	8	28	78	1	3	138
	35–44	13	33	73	2	3	185
	45–54	8	23	82		2	172
	55–64	12	19	73	1	5	140
	65 lat i więcej	15	21	64	2	10	246
Miejsce zamieszkania	Wieś	10	30	68	1	6	385
	Miasto do 19 999	9	25	75	4	1	130
	20 000 – 99 999	12	26	69	2	9	182
	100 000 – 499 999	11	25	80	1	3	145
	500 000 i więcej mieszk.	17	14	81	2	2	117
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	4	21	64	3	14	98
	Zasadnicze zawodowe	12	29	66		4	215
	Średnie	14	27	75	2	4	346
	Wyższe	11	24	77	2	4	299
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	8	24	80	2	3	144
	Średni personel, technicy	13	30	76	3	2	52
	Pracownicy adm.-biurowi	9	28	76	3	4	67
	Pracownicy usług	15	33	72	3	4	71
	Robotnicy wykwalifikowani	8	33	78	1	4	90
	Robotnicy niewykwalifik.	16	28	68			39
	Rolnicy	3	23	70		14	31
	Pracujący na własny rach.	11	24	82	1		69
	Bezrobotni	8	30	63	6	6	19
	Emeryci	15	21	63	2	10	258
	Renciści	12	30	71		2	34
	Uczniowie i studenci	9	28	74	5	2	39
	Zajmujący się domem i inni	7	27	74		8	47
	Pracuje w:	inst. państw., publicznej	13	28	75	1	6
spółce właścicieli prywatnych i państwa		8	27	80	4	3	109
sekt. prywat. poza rolnict.		11	28	77	1	1	289
prywatnym gosp. rolnym		3	19	74		14	30
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	6	20	77		6	101
	Od 2000 do 2999 zł	16	26	69		6	144
	Od 3000 do 3999 zł	12	26	72	1	5	134
	Od 4000 do 5999 zł	14	31	72	2	3	136
	6000 zł i więcej	11	21	86	4	2	91
	Trudno powiedzieć	10	30	71	1	5	151
	Odmowa odpowiedzi	10	25	68	4	7	203
Ocena własnych war. mater.	Złe	9	12	76		8	55
	Średnie	7	23	76	3	5	287
	Dobre	14	29	71	1	5	617
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	22	22	50	6	10	32
	Raz w tygodniu	13	26	71	1	7	308
	1–2 razy w miesiącu	13	35	62	2	3	131
	Kilka razy w roku	10	25	75	1	5	243
	W ogóle nie uczestniczy	9	26	81	2	3	223
Poglądy polityczne	Lewica	14	25	79	1	3	184
	Centrum	11	32	73	1	3	273
	Prawica	13	21	74	2	5	359
	Trudno powiedzieć	4	31	57	2	13	124

TABELA 5

		Czy obecnie zdarza się Panu(i) celowo unikać oglądania, słuchania lub czytania informacji politycznych w mediach?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		53	44	2	962
Płeć	Mężczyźni	47	50	2	459
	Kobiety	59	38	3	503
Wiek	18–24 lata	47	44	9	79
	25–34	56	42	3	137
	35–44	58	39	3	187
	45–54	54	46	0	172
	55–64	53	46	1	140
	65 lat i więcej	51	46	3	247
Miejsce zamieszkania	Wieś	55	41	3	385
	Miasto do 19 999	55	41	4	131
	20 000 – 99 999	49	48	3	183
	100 000 – 499 999	48	51	1	146
	500 000 i więcej mieszk.	59	40	1	117
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	54	38	7	98
	Zasadnicze zawodowe	50	48	1	216
	Średnie	52	45	3	350
	Wyższe	57	41	1	298
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	59	40	1	143
	Średni personel, technicy	45	50	5	52
	Pracownicy adm.-biurowi	58	40	2	67
	Pracownicy usług	52	46	2	71
	Robotnicy wykwalifikowani	47	50	3	90
	Robotnicy niewykwalifik.	60	38	2	39
	Rolnicy	64	36		31
	Pracujący na własny rach.	65	33	2	69
	Bezrobotni	54	43	4	19
	Emeryci	50	47	3	260
	Renciści	46	54		34
	Uczniowie i studenci	46	43	11	39
	Zajmujący się domem i inni	56	39	4	48
	Pracuje w:	inst. państw., publicznej	49	48	3
spółce właścicieli prywatnych i państwa		62	36	2	109
sekt. pryw. poza rolnict.		55	43	2	288
prywatnym gosp. rolnym		73	27		30
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	54	42	4	102
	Od 2000 do 2999 zł	52	45	3	144
	Od 3000 do 3999 zł	56	42	2	134
	Od 4000 do 5999 zł	46	53	0	137
	6000 zł i więcej	61	36	3	91
	Trudno powiedzieć	64	34	2	151
	Odmowa odpowiedzi	45	50	5	203
Ocena własnych war. mater.	Złe	53	43	4	56
	Średnie	61	37	2	288
	Dobre	50	47	3	617
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	58	42		32
	Raz w tygodniu	53	44	2	309
	1–2 razy w miesiącu	52	46	2	131
	Kilka razy w roku	48	50	2	244
	W ogóle nie uczestniczy	60	37	4	224
Poglądy polityczne	Lewica	53	45	2	184
	Centrum	54	44	2	272
	Prawica	50	49	1	359
	Trudno powiedzieć	62	27	10	126

TABELA 6

		Czy zdarza się Panu(i) celowo unikać, nie podejmować rozmów na tematy polityczne z osobami nieznanymi, w miejscach publicznych?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		70	28	2	960
Płeć	Mężczyźni	61	36	2	458
	Kobiety	78	20	2	502
Wiek	18–24 lata	61	34	6	79
	25–34	58	41	1	136
	35–44	71	25	4	186
	45–54	76	22	2	172
	55–64	75	25	0	140
	65 lat i więcej	71	27	2	247
Miejsce zamieszkania	Wieś	69	29	2	384
	Miasto do 19 999	71	25	4	131
	20 000 – 99 999	74	23	3	183
	100 000 – 499 999	68	31	1	145
	500 000 i więcej mieszk.	69	30	2	117
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	67	31	3	98
	Zasadnicze zawodowe	67	31	3	216
	Średnie	69	29	2	348
	Wyższe	74	24	2	297
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	78	21	1	144
	Średni personel, technicy	66	34		51
	Pracownicy adm.-biurowi	74	26		67
	Pracownicy usług	77	23		71
	Robotnicy wykwalifikowani	65	32	3	90
	Robotnicy niewykwalifik.	64	36		39
	Rolnicy	77	23		31
	Pracujący na własny rach.	66	32	2	69
	Bezrobotni	75	23	3	19
	Emeryci	71	27	2	260
	Renciści	57	32	11	34
	Uczniowie i studenci	56	33	12	39
	Zajmujący się domem i inni	61	32	7	47
	Pracuje w:	inst. państw., publicznej	78	21	1
spółce właścicieli prywatnych i państwa		79	20	1	109
sekt. prywat. poza rolnict.		65	34	1	289
prywatnym gosp. rolnym		72	28		30
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	69	30	1	102
	Od 2000 do 2999 zł	67	31	2	144
	Od 3000 do 3999 zł	69	28	3	134
	Od 4000 do 5999 zł	72	28		137
	6000 zł i więcej	71	28	1	91
	Trudno powiedzieć	71	27	2	151
	Odmowa odpowiedzi	70	25	5	202
Ocena własnych war. mater.	Złe	61	33	6	55
	Średnie	71	26	3	289
	Dobre	70	29	2	616
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	47	53		32
	Raz w tygodniu	71	26	3	309
	1–2 razy w miesiącu	70	29	1	131
	Kilka razy w roku	68	31	2	244
	W ogóle nie uczestniczy	74	23	2	222
Poglądy polityczne	Lewica	74	23	3	183
	Centrum	71	29	1	273
	Prawica	66	32	2	359
	Trudno powiedzieć	70	25	6	126

TABELA 7

		Czy zdarza się Panu(i) celowo unikać, nie podejmować rozmów na tematy polityczne z osobami ze swojego środowiska zawodowego – kolegami/koleżankami z pracy?			Liczba osób	
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć		
		%	%	%		
Ogółem		55	40	5	957	
Płeć	Mężczyźni	47	51	3	457	
	Kobiety	63	31	6	500	
Wiek	18–24 lata	42	54	4	79	
	25–34	48	49	2	135	
	35–44	62	33	5	185	
	45–54	68	32	0	172	
	55–64	54	44	2	140	
	65 lat i więcej	51	40	9	245	
Miejsce zamieszkania	Wieś	54	42	5	381	
	Miasto do 19 999	53	41	7	130	
	20 000 – 99 999	60	35	5	183	
	100 000 – 499 999	59	39	2	147	
	500 000 i więcej mieszk.	52	44	4	116	
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	44	47	9	98	
	Zasadnicze zawodowe	59	39	3	215	
	Średnie	54	41	5	348	
	Wyższe	59	38	4	296	
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	65	32	3	144	
	Średni personel, technicy	62	38		51	
	Pracownicy adm.-biurowi	73	27		67	
	Pracownicy usług	68	30	2	71	
	Robotnicy wykwalifikowani	46	52	1	90	
	Robotnicy niewykwalifik.	69	29	2	39	
	Rolnicy	52	43	5	31	
	Pracujący na własny rach.	55	42	4	69	
	Bezrobotni	52	48		18	
	Emeryci	51	41	9	259	
	Renciści	39	54	7	34	
	Uczniowie i studenci	25	67	8	39	
	Zajmujący się domem i inni	46	46	7	46	
	Pracuje w:	inst. państw., publicznej	70	29	1	131
		spółce właścicieli prywatnych i państwa	72	24	4	109
sekt. pryw. poza rolnict.		54	45	1	289	
prywatnym gosp. rolnym		46	46	9	30	
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	56	38	6	102	
	Od 2000 do 2999 zł	45	52	3	143	
	Od 3000 do 3999 zł	55	40	5	134	
	Od 4000 do 5999 zł	59	40	1	137	
	6000 zł i więcej	57	39	4	90	
	Trudno powiedzieć	58	38	4	151	
	Odmowa odpowiedzi	57	35	8	200	
Ocena własnych war. mater.	Złe	42	55	4	56	
	Średnie	59	36	5	288	
	Dobre	55	41	4	612	
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	31	61	7	32	
	Raz w tygodniu	53	41	6	308	
	1–2 razy w miesiącu	60	36	4	131	
	Kilka razy w roku	57	41	2	244	
	W ogóle nie uczestniczy	58	39	4	221	
Poglądy polityczne	Lewica	58	36	6	183	
	Centrum	60	37	3	273	
	Prawica	48	48	4	358	
	Trudno powiedzieć	60	30	10	122	

TABELA 8

		Czy zdarza się Panu(i) celowo unikać, nie podejmować rozmów na tematy polityczne z bliskimi Panu(i) osobami (rodziną, przyjaciółmi), którzy mają inne niż Pan(i) poglądy polityczne?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		51	48	1	962
Płeć	Mężczyźni	45	53	2	460
	Kobiety	56	43	2	503
Wiek	18–24 lata	36	58	6	79
	25–34	37	60	3	137
	35–44	56	42	3	188
	45–54	57	43		172
	55–64	49	50	1	140
	65 lat i więcej	55	43	2	247
Miejsce zamieszkania	Wieś	49	49	2	385
	Miasto do 19 999	55	43	2	131
	20 000 – 99 999	51	47	2	183
	100 000 – 499 999	54	44	2	147
	500 000 i więcej mieszk.	45	52	3	117
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	48	51	1	98
	Zasadnicze zawodowe	54	45	1	216
	Średnie	49	48	3	350
	Wyższe	50	48	2	298
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	58	40	2	144
	Średni personel, technicy	40	60		52
	Pracownicy adm.-biurowi	47	53		67
	Pracownicy usług	57	43		71
	Robotnicy wykwalifikowani	38	61	1	90
	Robotnicy niewykwalifik.	47	53		39
	Rolnicy	56	44		31
	Pracujący na własny rach.	51	49		69
	Bezrobotni	55	40	6	19
	Emeryci	56	42	2	260
	Renciści	48	52		34
	Uczniowie i studenci	27	61	12	39
	Zajmujący się domem i inni	50	42	8	48
	Pracuje w:	inst. państw., publicznej	49	49	2
spółce właścicieli prywatnych i państwa		57	42	1	109
sekt. pryw. poza rolnict.		47	52	0	289
prywatnym gosp. rolnym		40	60		30
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	51	49		102
	Od 2000 do 2999 zł	49	51		144
	Od 3000 do 3999 zł	52	46	2	134
	Od 4000 do 5999 zł	50	50	1	137
	6000 zł i więcej	51	46	3	91
	Trudno powiedzieć	47	50	3	151
	Odmowa odpowiedzi	53	43	4	204
Ocena własnych war. mater.	Złe	43	50	6	56
	Średnie	53	45	2	289
	Dobre	50	48	2	617
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	42	56	2	32
	Raz w tygodniu	47	51	2	309
	1–2 razy w miesiącu	51	48	1	131
	Kilka razy w roku	53	46	1	244
	W ogóle nie uczestniczy	53	44	2	225
Poglądy polityczne	Lewica	51	48	1	184
	Centrum	57	42	1	273
	Prawica	41	58	1	359
	Trudno powiedzieć	62	33	5	126